

Viron apteekit odottavat apteekkiketjujen loppuhyökkäystä

Pula työvoimasta ja lääkkeiden hintakilpailu ajavat yksityiset apteekkarit tiukoille.

Teksti ja kuvat Inkeri Koskela

Helmikuinen aurinko kylvettää pärnulaista Maiapteekkiä pilvetömältä taivaalta Virossa. Tuuli puhaltaa vielä maltillisesti, mutta illaksi on luvassa läntiseltä mereltä myrskyä.

Suuren Selver-kauppakeskuksen vieressä sijaitseva Maiapteekki on yksi Viron vähistä jäljellä olevista yksityisistä apteekkeista, ja hiukan toisenlaista myrskyä odottaa myös Maiapteekin yksi omistajista, **Ly Jaanson**. Hän uskoo, että Viron apteekkimarkkinat käyvät kohti lopun ajan taistelua, jonka jälkeen maaan jää henkiin muutama suuri apteekkiketju.

Viron apteekkimarkkinoita hallitsee nyt kaksi isoa ja useampi pieni apteekkiketju, jotka ovat napsineet yksityiset apteekit markkinoilta lähes kokonaan. Vi-

ron yli 500 apteekkitoimipisteestä enää alle viidennes, noin 90 apteekkia, on itsenäisiä. Suurin osa näistä on pieniä, naisten omistamia maaseutuapteekkeja.

– Miehet sen sijaan ovat ketjuapteekien johdossa, Jaanson huomauttaa.

Jaansonin mukaan poteroita viimeistä taistelua varten kaivetaan jo. Apteekka-reiden keskinäiset välit ovat katkenneet, ja kilpailu apteekkien elinmahdollisuuksista kiristyy koko ajan.

Viron Apteekkariliittokaan ei toimi yhdistävänä tekijänä: Virossa toimii 322 apteekkia ja 200 sivuapteekkia, mutta liiton jäsenenä on vain 144 apteekkitoimipistettä ja niiden henkilökunta. Jaansonkin erosi liitosta muutama vuosi sitten protestina ketjujen liitosta saaman vallan takia. Näin, vaikka yle-

Keväinen aurinko hohkaa pärnulaisten Maiapteekin kirkk-

sä ketjujen apteekit eivät halua tulla liiton jäseniksi.

Omistuksen vapautus toi apteekkiketjut

Jaanson perusti Maiapteekin miehensä kanssa vuonna 1993, palattuaan kolmen vuoden työkeikalta Suomesta. Heidän lähtiessään 1990 kaikki Viron apteekit olivat vielä valtion omistuksessa. Kun maa itsenäistyi 1991, valtion apteekkeja ryhdyttiin yksityistämään. Useimmat apteekin hoitajat ostivat apteekkinsa yksin tai yhdessä henkilöstönsä kanssa.

Mullistukset alkoivat, kun Viron ensimmäinen lääkelaki tuli voimaan 1996 ja vapautti apteekin omistuksesta kaikki rajoitukset. Ensimmäiset vuodet oli-

an keltaisista seinistä. Samassa rakennuksessa toimii apteekin lisäksi myös lääkäreiden vastaanotto.

vat hiljaisia, mutta vuoden 1998 jälkeen alkoi maahan syntyä lukuisia uusia apteekkeja ja apteekkiketjuja. Apteekkien välille syntyi kova hintakilpailu ja taistelu myös työntekijöistä – ketjut ryhtyivät houkuttelemaan maaseutuapteekkien työntekijöitä paremmilla palkoilla kaupunkiin. Sanonta kuuluu yhä, että kun kaupunkiin syntyy yksi ketjuapteekki, yksi yksityinen kuolee maalta.

Jaansonkin on menettänyt parin viime vuoden aikana viitisen työntekijää.

Terveyspalvelut tukevat apteekkia

Maiapteekilla on kaksi pääapteekkia kaupungissa ja kaksi pientä sivuapteekkia maalla. Maaseutuapteekkien kohtalo

on vaakalaudalla, sillä ne tuottavat vain tappiota. Eriytynyt uhka niiden toiminnan jatkumiselle on Viron mahdollinen siirtyminen sähköiseen reseptiin.

– Nyt maaseutuapteekkeissamme ei ole edes tietokoneita, ja jo pelkästään niihin investoiminen tulisi aivan liian kalliiksi, Jaanson kertoo.

Jaanson siirtyi apteekin vastaavan proviisorin paikalta apteekin omistajaksi kaksi vuotta sitten, ja nykyisin tointa hoitaa hänen entinen harjoittelijansa, proviisori **Marit Vaher**. Hyvälle työntekijälle oli tarjottava haasteita, muuten ketjut nappaisivat hänetkin, Jaanson tuumi.

Jaanson toivoo, että Vaher ymmärtäisi, että apteekkarille henki ja työ ovat yksi ja sama asia, muuten apteekki ei pärjää.

Apteekki ei myöskään pärjäisi ilman

Apteekin omistaja Ly Jaanson.

Ly Jaanson sanoo oppineensa paljon työskennellessään apteekkari Liisa Virangon apteekissa Pohjassa 1990-luvun alussa.

viereisiä terveyspalveluita, Jaanson sanoo. Maiapteekin yläkerrassa pitää vastaanottoa neljä yleislääkärinä ja kaksi erikoislääkärinä. Toinen pääapteekki sijaitsee lähellä kunnallista terveyskeskusta.

Vaikka läheisistä lääkäripalveluista onkin apteekille hyötyä, Jaanson korostaa, ettei niiden varaan voi tuudittautua.

– Kaikki on palvelusta kiinni, sen perusteella me saamme tänne reseptejä, emme lähellä sijaitsevien lääkärin avulla.

Kilpailija ikkunan takana

Maiapteekin ikkunasta tuijottaa Jaansonin lähin kilpailija, Apotheke-ketjun Wiiburin Apteek. Muiden apteekkiketjujen, kuten Apotek 1:n ja Euroapteekin, myymälät ovat aivan nurkan takana. Täysin itsenäinen ei ole enää Maiapteekikään: se joutui myymään Tamrolle 49 prosenttia omistuksesta kuutisen vuotta sitten. Ilman kauppaa Maiapteekki ei olisi saanut pankilta lainaa oman talon rakentamiseksi. Ja ilman omaa taloa Maiapteekki ei olisi voinut jatkaa toimintaansa sen jälkeen, kun apteekki ajettiin ulos viereisen Selver-kauppaketjun tiloista. Tilalle tuli Apotheke-ketjun apteekki, niin kuin Selvereihin yleensäkin.

Maiapteekki oli hetken jopa Tamron

ketjuapteekkina. Yhteistyö ei Jaansonin mukaan toiminut, ja se rikkoi lopulta Maiapteekin ja Tamron välit. Sille, että Maiapteekilla menee nykyisin hyvin, on

”Kaikki on kiinni palvelusta”, uskaa Ly Jaanson.

Jaansonin mukaan selkeä syynsä:

– Se on vain sen ansiota, että olemme uudestaan itsenäisiä, emmekä ketjuapteekki. Se merkitsee paljon asiakkaille.

Ja asiakkaiden lompakoille. Esimerkiksi Vitabalansin 400 milligramman Ibumax kymmenen tabletin paketissa maksaa Maiapteekissa 16 kruunua, eli noin yhden euron. Ketjuapteekeissa sama tuote maksaa noin 22 kruunua.

Apteekit kilpailevatkin jatkuvasti hinnoilla, ja hinnat tarkistetaan itsehoitolääkkeiden osalta lähes päivittäin.

Virossa lääkkeiden hinnat eivät ole yhtä säänneltyjä kuten Suomessa. Viron lääkelaitos määrää lääkkeitä korkeimman mahdollisen katteen, mutta todellisuudessa apteekin ottama kate on maksimia huomattavasti pienempi: 100 kruunun lääkekohtaisen maksimikatteen sijasta

apteekit ottavat keskimäärin noin 16 kruunua.

Katteita on pienentänyt lisäksi lääkevaihto: vuonna 1995 lääkevaihdon arvo oli 400 miljoonaa kruunua (noin 25,5 miljoonaa euroa), kun se vuonna 2006 oli jo 3,4 miljardia kruunua (noin 217 miljoonaa euroa). Apteekkien keskimääräinen liikevaihto oli samana vuonna noin 7 miljoonaa kruunua eli noin 466 600 euroa.

Maiapteekin liikevaihdosta yli 75 prosenttia tulee reseptilääkkeistä ja alle kymmenen prosenttia ei-lääkkeellisistä tuotteista.

Hyvät työntekijät haluttuja

Maiapteekit ovat perinteisiä palveluapteekkeja, joissa kaikki lääkkeet ovat tiskin takana. Perinteinen malli ei houkutele harjoittelijoita, jotka haluaisivat mieluummin toimia itsevalintamyymälöissä, Jaanson pahoittelee.

Maiapteekit valmistavat vielä keskimäärin pari reseptiä päivässä, talvella niitä saattaa olla viidestä kymmeneenkin.

Maiapteekin neljässä toimipisteessä työskentelee yhteensä neljä proviisorina ja kolme farmaseuttia. Farmasistien määrä on hieman keskimääräistä pienempi,

Ibuprofenin hinta tarkistetaan jatkuvasti.

Apteekin vastaava proviisori Marit Vaher seuraa, kun farmaseutti Martina Aas palvelee.

sillä keskimäärin apteekkeissa työskentelee 1,5 proviisorista ja 1 farmaseuttia. Tarvetta lisävälle voisi siis olla, mutta tarjontaa ei ole, sillä työvoimapula on Virossa paha. Proviisoreita valmistuu Tarton yliopistosta ja farmaseutteja Tallinnan terveydenhuollon ammattikorkeakoulusta saman verran kuin vuonna 1991. Apteekkitoimipisteiden määrä on kuitenkin samaan aikaan kasvanut 233:sta 522:een.

Farmasian ammattilaisten palkat vaihtelevat rajusti maan eri osissa. Kaupungeissa työskentelevät proviisorit tienavat keskimäärin noin 765 euroa kuussa ja farmaseutit noin 575 euroa kuussa. Maaseudulla palkat voivat olla vain kolmanneksen kaupungin palkoista.

Alalle on silti tunkua: Tarton yliopiston tarjoamista opintolinjoista proviisorikoulutukseen on kaikkein vaikein päästä.

Luovuttaa ei saa

Jaanson haluaisi kehittää erityisesti kanta-asiaa apteekkialalla: apteekkiharjoittelua Suomen kaltaiseksi sekä parempaa lääkeinformaatiota apteekin työntekijöille. Virossa alkuperäis- ja generiset lääkevalmistajat eivät juuri anna apteekkeille informaatiota lääkkeistään, apteekkeja kun ei pidetä terveydenhuollon ammattilaisina. Apteekit eivät olekaan Virossa virallisesti osa terveydenhuoltoa eivätkä

terveydenhuollon alan yrityksiä. Tästä Jaanson on todella pahoillaan.

Jaanson sanoo, että ilman perheen tukea hän ei jaksaisi. Käytännössä koko perhe tekeekin töitä apteekin puolesta. Varsinaisiin apteekkitöihin Jaanson ei kuitenkaan kahta lastaan, 24-vuotista **Triiniä** ja 22-vuotiasta **Tauria**, haluaisi päästää. Itsensä Jaanson ei kuitenkaan anna lannistua tai luovuttaa.

– On meistä naisapteekkareista kiinni, miten tässä tulee käymään. En voisi ikinä luovuttaa sen jälkeen, kuinka paljon vanhempani ja mieheni ovat antaneet minun koulutustua. On kuin maksaisin vanhaa velkaa pois.

Viron apteekkimarkkinat

- Apteekin saa omistaa kuka tahansa paitsi lääkeyritys tai lääkäri.
- Pääapteekin hoitajana on oltava proviisori. Sivuaapteekin hoitaja voi olla farmaseutti. Yhdellä apteekilla voi olla kolme sivuaapteekkiä.
- Apteekkien toimintaa valvoo ja toimiluvat myöntää Viron Lääkelaitos.
- Apteekin perustaminen on luvanvaraista, mutta perustamisen vapauttamisesta keskustellaan.

Lähde: Viron Apteekkariliiton farmaseuttisen johtajan Kaidi Vendlan haastattelu 21.2.2008.

Apteekketjut elävät jatkuvasti

Viron apteekkimarkkinoilla toimii kaksi isoa ja useita pienempiä apteekketjuja. Niiden takana olevista omistussuhteista on toisinaan vaikea päästä perille, ja omistussuhteet vaihtelevat myös jatkuvasti, Viron Apteekkariliitosta kerrotaan.

Suurimmat ketjut ovat Magnum Medical -lääketukku-yhtiön Apotheke sekä Tamron Apotek 1. Muita ketjuja ovat Farmacia, joka oli aiemmin sidottu Magnum Medicaliin, Euroapteek, jonka takana on liettualainen tavarataloketju Maxima, se-

kä Oy Ülikooli Apteegi, eli suomalainen Yliopiston apteekki.

Apotheke haluaisi kasvaa vielä yhdistymällä Farmacia-ketjun kanssa, mutta toistaiseksi viranomaiset eivät ole antaneet hankkeelle lupaa.

Molemmilla suurilla ketjuilla on omien apteekkien lisäksi myös sopimusaiteekkeja, jotka käyttävät yhtenäistä mainosta ja alennuksia ketjujen kanssa, mutta joiden sopimus edellyttää, että noin 80–90 prosenttia apteekin tuotteista ostetaan kyseisen ketjun tukusta.